

De kleine en groote poppen van Käthe Kruse

door S. LUGTEN—REYS

De kleine en groote poppen. De kunstenaar, die nu wel algemeen bekend is in ons land, en wier poppen in menige winkel te krijgen zijn, is begonnen met de *kleine* poppen, met poppen als speelgoed. De laatste jaren heeft ze zeer veel aandacht besteed, heeft hard gewerkt aan de *groote* poppen, de levensgroote poppen. Dat wil zeggen: ter grootte van een baby of een kind. Deze poppen zijn geen speelgoed meer, maar leermiddelen bij lessen in kinderverzorging en verpleging, en reclameartikelen, om een etalage aantrekkelijker te maken of om nieuwe kinderkleertjes te demonstreeren en op hun best te doen uitkomen.

„Schaufenster-kinder“, noemt de kunstenaar haar scheppingen.

Van het eerste oogenblik af, dat de kunstenaar Käthe Kruse naam begon te maken, heb ik haar werken gevolgd. Zoo omstreeks 1910 las ik zeer veel Deutsche bladen en tijdschriften en met het oog op mijn redactiewerk aan een Vrouwenblad zeer veel Deutsche Vrouwenbladen. In 1911 werd ik getroffen door een artikel in Die Deutsche Frau over Käthe Kruse, de vrouw van den beroemden beeldhouwer Max Kruse. En tegelijkertijd vond ik geestdriftige berichten omtrent haar en haar mooi werk in het Berliner Tageblatt.

Käthe Kruse had eigengemaakte poppen geëxposeerd op de Tentoonstelling van Tietz: Spielzeug aus eigener Hand en was „über Nacht eine berühmte Frau geworden“, zooals ze me later eens schreef, toen onze correspondentie begonnen was en ik van haar weten wilde, of alles toegegaan was, zooals de kranten en tijdschriften het verhaalden.

Ja, ja — alles was zoo toegegaan. Zoo geheel vanzelf en natuurlijk. Het had niet anders gekund — 't één was telkens logisch uit 't ander voortgekomen.

Omstreeks 1907 woonde in Locarno het jonge kunstenaarspaar Max Kruse. Jong — ja, ze waren pas getrouwd en Frau Käthe was toen vier-en-twintig jaar. Ze heeft onlangs haar vijftigsten verjaardag gevierd

en is toen in de Nieuwe Rotterdammer door mevrouw Wijnaendts Francken-Dyserinck met enkele sympathieke woorden herdacht, terwijl er gewezen werd op de voortschrijdende ontwikkeling van haar werk.

Max Kruse was bijna dertig jaar ouder dan zijn vrouw. Zoo kon het gebeuren, dat het zich snel-ontwikkelende gezin Kruse in het vreeselijke jaar 1914 intact bleef en Frau Käthe rustig kon blijven doorwerken in het groote huis te Bad Köten a. d. Saale, waarheen ze in 1913 „mit Kindern und Puppen aus Berlin geflohen“ is — weggevlucht voor de drukte en de tallooze storingen in haar werk, die haar haar plotselinge roem bezorgde.

Vader Max Kruse had zeer strenge begrippen omtrent Schoonheid en omtrent Opvoeding. De drie kleine dochtertjes, die snel achter elkaar in Ascona geboren werden, mochten niet de „vreeselijke“ poppen uit de winkels van Locarno hebben. Niet die Ungeheuer met holle koppen, waarin het loodje van de bewegende oogen rammelt, met de piepende en knarsende gewrichten. Niet die monsters, waaraan het kind zich pijn kan doen en dat het dol moet maken met die eeuwige grijns van een glimlach op het wezenloze gezicht! Neen, dan was een opgevulde handdoek in de wieg naast het kleintje nog beter!

Maar het moedertje wou haar dochtertjes toch poppen geven. En ze verschikte en verzon van allerlei aan de handdoek met het stuk hout en de vullende lappen. Ook kwam er vaak een aardappel als hoofd. Ze overlegde en knipte, ze naaide en bond samen.

Zoo ontstonden de Kruse-poppen.

Er werd een jongetje geboren, waar moeder en de zusjes zóó dol op waren, dat moeder steeds probeerde, de nieuwe poppen, die ze nog altijd zonder eenige verdere gedachte voor haar dochtertjes maakte, op het broertje te doen gelijken. De poppen werden gemodelleerd naar Michel.

Toen kwam de aankondiging van de tentoonstelling

POPPEN-WEEKEND

MOTOR-PECH

van Tietz: Spielzeug aus eigener Hand. De vrienden der Kruse's drongen op inzending der poppen aan. Frau Käthe zou eens wat zien — zou eens wat beleven. En Frau Käthe zag en beleefde het allemaal, veel meer dan ze in haar stoutste droomen had durven droomen.

Het was een moeilijke tijd, toen de industrie zich van haar poppen meester wou maken. De familie Kruse woonde toen in Berlijn, een fabrikant gaf de kunstnares Geld! viel Geld! zooals ze toen schreef. Voor dat geld zou ze dan vier van zijn arbeidsters leeren, poppen op haar manier te maken. „Vier Arbeiterinnen in unsere Berliner Fünzimmerwohnung! Was das gewesen ist!“ Voor dat geld kreeg de fabrikant dan het recht, de gemaakte poppen als Käthe Kruse-poppen te verkoopen.

Maar de fabriekspoppen ontaardden zeer snel toen de vervaardiging eenmaal aan Käthe's kunstzinnige en gevoelige handen onttrokken was. En ze eischte haar poppen weer voor zich op.

Hoeveel moeite het ook kostte, het vele geld, dat zoo welkom was geweest in de steeds aangroeiende familie Kruse, werd teruggegeven. Frau Käthe nam de vervaardiging der poppen weer zelf ter hand en toen kwam de vlucht naar Bad Köten.

In het groote huis, vrij gelegen in een groote tuin, was de verzorging harer kinderen ook heel wat makkelijker.

Het was al lang onmogelijk dat Käthe Kruse zelf alle bestellingen, die haar toevloeiden, kon uitvoeren. Vooral niet, daar Käthe Kruse ook de vervaardiging van volledige poppengarderobes ter hand had genomen.

In Köten nam ze twintig meisjes uit de streek in dienst en leidde ze zelf op tot poppenmaaksters. Over alle werkzaamheden gaat ze zelf. Geen pop verlaat haar werkplaats, die ze niet zelf gekeurd heeft en de finishing touch heeft gegeven. Ze ontwerpt de allerliefste kleertjes zelf en heeft de meisjes zelf onderricht in al het naaien, borduren, haken en breien, dat de vervaardiging meebrengt. De poppen worden genaaid van ondoordringbaar gemaakt katoen. Altijd werkt Käthe Kruse naar levend model. Haar Michel, waarnaar ze zoovele poppen heeft ontworpen, is gevolgd door nog drie broertjes. Op één na het laatste broertje werd geboren in den zomer van 1918, toen de Kruse's snakten naar den

KITTY

Vrede. Die moest toch nu eindelijk wel spoedig komen? En zoo werd het jongetje Friedebald gedoopt.

Het laatste jongetje was vaak het model voor de levensgrootte, meest slapende babies, die Käthe Kruse maakt als leermiddel bij lessen in kinderverzorging. „Droomertje“ heeten die poppen. Träumerchen. Zeer veel zorg heeft Käthe Kruse altijd aan hêt gelaat harer poppen besteed.

Na heel veel zoeken en beschouwen vond Käthe Kruse eindelijk haar model bij de portretten van de kinderen uit de Renaissance. Hun gezichtjes dragen een peinzende, een bijna onverschillige uitdrukking. Dat is juist, wat Vader Kruse in deze keus goedkeurde. Dit waren geen poppen, die een kind dol konden maken door hun eeuwige glimlach.

Käthe Kruse is begonnen met poppen *zonder* pruik. De mooi gevormde ronde kinderschedel beschilderde ze met een pruikje. Ze verkondigde openlijk haar afkeer voor een pruik. Hoe warrig werd die al gauw! Hoe ontluisterd zag dan de pop er uit? Jaren lang hadden de Kruse-poppen geen pruik. Maar gaandeweg moest de kunstnares toch zwichten voor den roep om echt haar voor poppen, die zoo als echte kinderen waren!

En toen kregen de poppen pruiken. Doch niet van vlas, of bij lokken tegelijk geplakt op gaas. Neen, neen — net als voor menschen die geen haar meer hebben, werden keurige pruikjes gemaakt, haartje voor haartje ingewerkt in de tulle, die den poppenschedel bekleedde. Pop Ilsebill was een der eerste, die met mooi, echt haar, dat gefriseerd kon worden, de wereld inging.

Ilsebill was als meisje gemaakt, naar het model van Friedebald en dient hem overal in de beeldige catalogi tot partner. Ilsebill is ontstaan uit het verlangen van Frau Käthe naar een zusje voor Friedebald. Dat kwam maar niet. Wel kwam nog eenmaal een broertje, maar toen was het uit met al dat heerlijke kleine goed, en een pop moest het tevergeefs verwachte zusje vervangen.

De zeven Kruse's groeiden voorspoedig op. Frau Käthe ging aan het maken van groote poppen. Haar Schauenster-Kindern hebben een bijna roerende bekoring — Ziet eens naar die twee kereltjes, waarvan het grootste zijn jasje zoo heerlijk onhandig aan staat

JONGENS

te trekken — het kleintje biedt hem zijn mutsje — Ziet eens naar Kitty — is ze niet echt tot ontroering toe?

Neen, onder de goedkoope artikelen kunnen de Käthe Kruse-poppen niet gerangschikt worden. Doch één zoo'n duurzame pop, waarvan een kind wel moèt gaan houden, kan vele poppen vervangen. Die pop in de kimono is een der allereerste Kruse-poppen, die Holland binnen zijn gereisd. Het is de pop van mijn dochter en ze heeft vijftien jaren liefde over zich heen zien gaan. U ziet: het is nog een Krusepop zonder pruik. En dat vond de poppenmoeder maar half — doch nooit konden de verschillende hoofddeksels een pop beter staan dan hier bij dit type.

Nu rust de lieveling in een groote koffer, vol kamfer en te midden eener genaaide, gehaakte en gebreide garderobe. Geen dankbaarder pop om kleren voor te ma-

ken dan zoo'n Krusepop. Alles staat haar — en uw eigen vernuft scherpt zich om weer wat origineels en artistieks voor de pop te verzinnen. Zoo rust de pop temidden van badcostuum en regenkleedij en staatsie-dracht en nachtgoed — tot haar wederopstanding. Zulk een pop kan niet goedkoop — en mag duurder dan een fabrieksproduct zijn.

De Krusepoppen hebben hun weg al over een groot deel van de wereld gevonden. Frankrijk, Engeland, Spanje, Amerika. De catalogi zijn heerlijkheden. Van de eene verrukking valt men in de andere. Die houdingen, die geestige kleertjes, vaak die groepeerings der poppen! Geen wonder, dat een bekend kinderschrijfster, mevrouw Hellinga-Zwart, een prachtig kinderboek uitgaf, dat ze illustreerde met de afbeeldingen van Käthe Krusepoppen.
